

Den lægeordnede heroinbehandling i Danmark fylder 10 år

STOF NR. 38 / FORÅR 2021

I 2010 begyndte fem behandlingsklinikker i Danmark at behandle stofbrugere med lægeordneret heroin. Erfaringerne er mange, men først og fremmest ved vi, at netop heroinbehandling er den bedste behandling til målgruppen, uanset om målet er skadesreduktion eller stofophør.

AF ANETTE SØGAARD NANCKE

Anette Søgaard Nancke er uddannet sygeplejerske og har arbejdet med stofbrugere i 25 år. Hun er afdelingsleder på Heroinklinikken i Odense.

”Har du ikke glemt noget?”

Jeg bliver stoppet på gangen af en mand – han står med næsten lukkede øjne, langsomme bevægelser og har netop indtaget heroin. Lægeordineret heroin, der er indtaget i rolige og rene omgivelser, vejledt og overvåret af kompetente medarbejdere.

Han hjælper mig på vej med at huske; det er hans fødselsdag, og han smiler, da jeg gratulerer. Fødselaren har som så mange andre i Heroinklinikken i Odense, hvor jeg arbejder som afdelingsleder, fået bolig, fået mere styr på økonomien, ikke været i fængsel i flere år og fået taget kontakt til egen læge i forhold til at passe sin behandling for dårligt hjerte – en erhvervsskade kalder han det selv efter flere år i misbrug. Forbi os går en ung kvinde, som nærmest ikke er påvirket af den heroin, hun netop har taget – hun er på vej på arbejde. Det startede med en ulønnet praktik, og nu er hun altså ansat, og arbejdsgiver sætter stor pris på hende, vel vidende at hendes afhængighed behandles med heroin. Hun er nu helt fri af misbrug og af prostitution, som var finansiering af hendes misbrug.

Ligesom manden, der mindede mig om sin fødselsdag, så kan den lægeordnede heroinbehandling i DK også fejre fødselsdag, nemlig 10 år i år. Behandlingen findes på i alt fem klinikker, som alle startede i løbet af 2010.

Sådan foregår en helt almindelig dag med heroinbehandling

En hel almindelig dag på Heroinklinikken i Odense starter som altid kl. 7.45, hvor de ansatte møder og starter dagen med et morgenmøde. Alle ansatte, både lægen, sygeplejersker, social- og sundhedsassistenter og pædagogerne, er til stede. Den flerfaglige og helhedsorienterede indsats er nemlig helt central til målgruppen af mennesker, der modtager heroinbehandling (læs mere i faktaboksen). Til morgenmødet gennemgås, hvad der er vigtigt at vide fra i går, for at kunne starte dagen i dag på en god måde for alle. **Der planlægges og laves aftaler, hvem gør hvad med hvem. Overskriften for dette er altid at sikre, at personen, er modtager behandling, mødes bedst muligt og med afsæt i den gode relation mellem klinikken og borgerne, som er afsæt for al behandling i Heroinklinikken. Og den gode misbrugsbehandling laver de forskellige faggrupper bedst sammen.**

De ansatte bryder op, og alle har faste opgaver, inden der åbnes kl. 8.15. Det kræver altid to

Heroinklukkens injektionspladser. Foto: Emilie Nancke

sundhedsfaglige medarbejdere at påbegynde selve heroinbehandling, da der selvfølgelig og heldigvis er stor sikkerhed og kontrol af dette potente præparat. Det findes både som injektionsvæske og tabletter; tabletterne kom til i 2013, injektionsvæske var det eneste, der blev tilbudt de første tre år. Dette gav selvfølgelig nogle udfordringer, da de personer, der enten røg eller sniffede heroin og altså ikke injicerede, ikke kunne tilbydes heroinbehandling. Heldigvis tilbydes heroin nu som både injektionsvæske og tabletter, og hos nogle personer giver det mening i kombination, forstået på den måde at nogle dage får man tabletter, og andre dage får man injektion. Heroinbehandling går nemlig i høj grad ud på at erstatte det misbrug, som personen havde, og har det formål, at illegalt misbrug kan ophøre.

De socialfaglige medarbejdere går i gang med at klargøre observationsrummet, som uden selskab af covid-19 har et cafelignende miljø. Man skal som bruger af rummet kunne nyde sin rus, og man skal som medarbejdere kunne observere, om personen tålte sin dosis. Der

tilbydes morgenmad alle dage, og to dage om ugen er der også frokost. Tilbuddet er gratis for de mennesker, der kommer i klinikken, og skal både sikre god kost og godt samvær. Nogle vil af og til gerne være med til at klargøre og rydde op, andre nyder bare maden og det at spise i selskab med andre mennesker. Der serveres både traditionel dansk mad og mad inspireret fra andre lande. Mange, der kommer på klinikken, har stærke meninger om, hvad de bryder sig om – det giver anledning til gode snakke, men også opdagelser af, at noget andet kan smage godt.

Kl. 8.15 åbnes dørene – flere personer har ventet siden kl. 6.00 i gården. En af dem noterer af egen interesse hver eneste dag med stor præcision i en lille lommebog, hvem der kom hvornår, og hvilken plads man har i køen. **Nogle har en forhånds aftale om at komme ind som de første uden at skulle være i gården fra kl. 6.00. Det er typisk personer, som stadig har tilknytning til ud-dannelsessystemet eller arbejdsmarkedet. Der er ikke mange i disse grupper, men de, der er, støttes så meget, det overhovedet lader sig gøre. Og for nogle personer giver det mening og lykkes – det er alle meget stolte af.**

De mennesker, der har ventet i gården siden kl. 6.00, er abstinente, utålmodige, og de ansatte skal ikke forvente nogen som helst forståelse, hvis IT-systemet driller, eller der ikke er hentet mælk til kaffen til åbning. Af og til tales der med dem om, hvorfor de egentlig er der så tidligt, og om det ikke vil være mere behageligt at vente derhjemme. Langt de fleste svarer, at det faktisk er nemmere at vente sammen, og heller ikke alle har noget 'derhjemme', de mangler af forskellige grunde et sted, der er det for dem.

Op ad formiddagen ændrer stemningen sig ofte. De personer, der ikke kommer tidligt, enten fordi de føler sig velbehandlet eller ikke orker de hektiske morgener, dukker nu op. Som regel betyder det mere ro, mere rum til, at både de sundhedsfaglige og socialfaglige medarbejdere kan være mere omkring det enkelte menneske. Dog er dagsformen hos brugerne af klinikken også afhængig af, hvilken tid på måneden det er i forhold til udbetaling af løn, kontanthjælp og pension. Selvom mange af personerne i heroinbehandling ikke længere bruger alle deres penge på stoffer, men nu i stedet prioriterer mad og tøj, er der stadig en masse økonomisk, der skal ordnes til den første, og her kan vi bl.a. hjælpe med at søge bolig sikring, enkeltydelser etc.

Formiddagen byder også på et kursus i 'Red Liv'. To medarbejdere tilbyder fast undervisning til brugerne af klinikken med det formål at uddanne så mange som muligt, der kan redde andres liv ved overdosis, og som ofte vil være i nærheden, hvis uheldet er ude. Andre formiddage er der mindfulness, rygestopgruppe eller tilbagefaldsforebyggelsesgruppe. Tre gange om ugen går en flok brugere til motion sammen med en ansat. Fremskudt hepatitisambulatorium kommer også fast sammen med laboranten, således at brugerne kan udredes, vaccineres og behandles. Sammen har vi opnået rigtig flotte resultater i forhold til elimination af hepatitis.

Mellem kl. 12 og kl. 15 er der lukket for udlevering af heroin. Det er her, de ansatte får mulighed for en pause. Det skal der til, så menneskene, der er i behandling, mødes på bedst mulig vis. I pausen foregår der rigtig meget, både supervision, undervisning og kompetenceudvikling. Der er personale møde og behandlingskonferencer. Der laves medicinændringer og skrives journalnotater. Brugere af klinikken kan også have aftale om en samtale med deres behandler om stort og småt, justering af behandlingsplan eller udfærdigelse af diverse skemaer, som opfølgning på hvordan det går med heroinbehandlingen.

Der åbnes igen kl. 15, hvor mange brugere af klinikken kommer for anden gang den dag. Tilbuddet er nemlig heroin to gange om dagen, men der er også mulighed for kun at komme en gang, hvis man ønsker det og føler sig velbehandlet med det. Nogle få ønsker også at være fri for fremmøde hver dag, hvor vi så kan tilbyde at omregne deres heroindosis til en metadondosis i stedet, da metadon er noget, de kan tage med sig til næste dag, hvorimod heroin ikke må udleveres til at tage med. Det skal altid indtages i Heroinklinikken. Der står godt nok i vejledningen, at man skal drøfte ta' hjem-doser heroin efter nogle års erfaring, men dertil er vi ikke nået endnu. Brugere kan dog derfor føle sig meget bundet af deres heroinbehandling, så det tilstræbes at gøre tilbuddet så fleksibelt som muligt. Metadon får nogle også med til natten, enten medgivet til indtagelse senere på aftenen eller indtagelse, før man går for den dag. Man kan også indtage sin heroin i en af de andre heroinklinikker i Danmark ved forudgående aftale. Men det kræver selvfølgelig, at det er Aarhus, København eller Esbjerg, man har lyst til at tage til.

Venescanner (øverst) og 'pumpehjerter' (nederst), der kan bruges til at få blodårerne til at stå tydeligere frem inden injektion. Foto: Emilie Nancke.

Eftermiddagen starter som regel langt mere roligt, end formiddagen gør. De fleste er ikke abstinente, de vil gerne bare have dagens sidste dosis, før de kan gå hjem. Mange har fået ventetiden til at gå i Kirkens Korshærs Varmestue, der ligger lige om hjørnet, andre har været hjemme, på job, til motion. En gruppe brugere af klinikken har meget langt hjem; det er nemlig Kolding, der er hjem for dem. Det er en lang tur, men som en sagde en dag til mig, så ”tager det også lang tid at skaffe penge til heroin hver dag”. Togkortet får de i Heroinklinikken, det er en del af det samlede tilbud om heroinbehandling.

Der er mulighed for forskellige aktiviteter i Heroinklinikken observationsrum såsom puslespil, spil, arbejde med perler og strikkesøj. Og så er der selvfølgelig dagens avis, forskellige magasiner og en infotavle, hvor man bl.a. kan følge med i, hvornår Tandlægebussen har åbent, og hvornår der igen er gratis hundemad.

Kl. 17.15 lukker Heroinklinikken for den dag. De ansatte laver igen medicinregnskab og noterer i dagbogen, hvad der er vigtigt at vide, når der igen åbnes næste morgen. Sådan er det året rundt, 365 dage. De ansatte slutter dagen med at kigge hinanden i øjnene for at sikre, alle er ok og er klar til at gå hjem. Denne øvelse er meget vigtig, selvom det måske ikke er det, man har mest lyst til efter 10 timer på job. Men det er nødvendigt for at sikre, at de fortsat kan holde til at tage sig godt af denne målgruppe.

Fejring af de 10 år i skyggen af covid-19

I 10-året for heroinbehandlingen i Danmark har covid-19 præget hele samfundet, og det har selvfølgelig spillet en rolle i Heroinklinikken i Odense, som har holdt åbent hver dag – men med restriktioner som håndhygiejne, afstand og begrænset antal indenfor. Det forstyrrede også den rigtige 10-års fødselsdag, som desværre derfor måtte fejres uden gode samarbejdspartnere, chefer og politikere. Der blev dog lavet et indslag i P4's lokalradio på Fyn, hvor både jeg selv og en person, som er i heroinbehandling, blev interviewet om de mange fordele ved lægeordineret heroin. På selve dagen blev der desuden serveret chokoladeboller og juice to go for Heroinklinikken brugere. Og sådan har det været siden 11. marts: Al mad og drikke er til at tage med, hvilket selvfølgelig har været på bekostning af samvær og alt det gode, der følger med det. Personerne, der modtager behandling, kan heller ikke opholde sig ubegrænset i Heroinklinikken, da der står

andre i gården og venter på, det bliver deres tur til at komme ind. Det er meget hårdt for nogle, fordi de ikke har så mange andre at have fællesskaber med. De ansatte arbejder hele tiden med brugerne af klinikken i forhold til at holde god håndhygiejne og holde afstand, men det er svært for nogle brugere og slider på den gode relation.

Omvendt kan det få katastrofale konsekvenser, hvis en fra målgruppen bliver smittet, både i forhold til spredning blandt socialt udsatte, men også for om den enkelte overhovedet kan komme sig igen. Så derfor fortsætter de ansatte ufortrødent med at sikre hygiejne, holde afstand og udlevere mundbind.

Vi håber på at fejre Heroinklinikken 3. maj 2021, altså 11 årsfødselsdagen i stedet. Hvor alle fra gæstelisten kan komme, og hvor vi sammen kan minde os selv om, hvorfor heroinbehandling er den bedste behandling til netop denne her målgruppe, som spænder fra skadesreducerende behandling til behandling målrettet stoffrihed. Fællesnævneren i Heroinklinikken er præparatet - altså heroin; ellers er målgruppen mangfoldig og hvert eneste menneske i behandling unik.

For 2021 er håbet også, at vi kommer til at kigge på, om heroin kan medgives til indtagelse hjemme. Retter man blikket mod Schweiz, gør man det allerede der til en begrænset målgruppe. Det bør vi også diskutere i Danmark.

Og apropos den lange vej, som nogle mennesker har til heroinbehandling, vil det også være på sin plads at diskutere den geografiske fordeling – de etablerede klinikker kunne godt have en satellit i de områder, hvorfra der kommer mange mennesker langvejsfra for at modtage heroinbehandling.

Vi har snart 11 års erfaring i Danmark med heroinbehandling. Så kunne man også overveje at diskutere, om heroin kunne være et sidestillet præparat til de øvrige substitutionspræparater såsom suboxone og metadon. Aktuelt er heroin sidste valg, når anden behandling er afprøvet. Noget tyder dog på, at især det unge og kaotiske menneske profiterer af heroinbehandling, stopper op og tænker sig om for at vælge vejen mod stoffrihed.

Tak for opmærksomheden.

